

OBOGAĆIVANJE FUNDUSA, MEĐUMUZEJSKA SURADNJA I PRIPREMA ZA STALNI NOVI POSTAV ETNOLOŠKOG ODJELA GRADSKOG MUZEJA VINKOVCI

Ljubica Gligorević
Gradski muzej Vinkovci
Vinkovci

■ ako smo na kraju drugog tisućljeća terenski rad je ipak osnova bavljenja bogatom tradicijskom kulturom ovoga dijela Slavonije i zapadnoga Srijema. Obilazak sela na području bivše vinkovačke općine, nekih sela na području Vukovarsko-srijemske županije i samih Vinkovaca, razgovor s kazivačima i bilježenje svih očitovanja vezanih uz tradicijsku kulturu i život kroz prošlost, ali i u sadašnje vrijeme, relevantnih za etnološku znanost, bili su intenzivni je tijekom posljednje tri godine (1997. - 1999. godine).

U vrijeme Domovinskoga rata, u selima Slakovci, Ilača, Đeletovci, Mali Nijemci, Tordinci, Antin i Korod, u koja je tada bio moguć ulazak, zabilježili smo zatečeno stanje nakon ratnih razaranja, prije obnove kuća i povratka mještana. Na taj smo način prikupili dragocjenu fotodokumentacijsku građu. Etnološki odjel Gradskoga muzeja Vinkovci, zahvaljujući sredstvima Ministarstva kulture RH i Grada Vinkovaca, otkupio je različite tekstilije, predmete od drva, kože, krzna i napose tambure u procesu gradnje (bisernica, brač i djelomice bas), nekoliko samih tambura, više različitog starinskog ručnog alata i opreme za tambure, različitu vrijednu etnografsku muzejsku građu kojom je znatno obogatio fondus Odjela. Među ostalima otkupljena su i dva starinska basa, jedan gitarskog oblika - Jankovičeva sustava, a drugi violinskog oblika - Farkaševa sustava i raritetna sveta slika "koja svira". Uz otkup, ili neovisno o njemu, jedan broj predmeta tradicijske kulturne baštine darovan je Muzeju kao što je dio oštećenog duboreza s Gospinog svetišta u Ilači iz 1866. godine i veća uokvirena slika "Portret Šokice", ulje na platnu, koja je dosta oštećena.

Tijekom 1998. godine Etnološki odjel Gradskog muzeja Vinkovci obogaćen je donacijom (a dijelom i kupnjom) više od tri stotine raritetnih i zanimljivih predmeta iz Atelijera Vanje Radauša, najviše s područja Županije, ali i s područja Đakova i Slavonskoga Broda. Na žalost, velik broj predmeta iz ove zbirke u Gradski muzej Vinkovci pristigao je u dosta lošem stanju, zbog dugogodišnje neadekvatne pohrane.

Detalj s gostujuće izložbe *Tambura - tradicijsko glazbalo*, u Muzeju Slavonije u Osijeku, 1997.

snimila: Ljubica Gligorević

Za dio predmeta pristiglih u Muzej u trogodišnjem razdoblju izrađena je i kompletna stručna etnološka dokumentacija. Kako je tijekom Domovinskoga rata, sve do početka 1997. godine oko 40 sanduka vrijedne etnološke građe bilo premješteno na sigurnije područje Hrvatske i deponirano u prostorima Gradskoga muzeja Varaždin, po povratku i temeljitom pregledu uočena su i različita neminovna oštećenja. Prije svega zbog neprimjerenog čuvanja, dugogodišnje spakiranosti, zaštite naftalinom i fumigacijom. Tekstil je trebalo podvrgnuti temeljitom zahvatu konzervacije, posebice narodne nošnje, komplete i pojedinačne dijelove, ali i druge tekstilne uporabne i ukrasne predmete, obaviti pranje i tradicijsko "uređenje" - slaganje, ulaganje i peglanje prema pravilima struke. To je dijelom i učinjeno tijekom 1998. godine uz pomoć suradnica - žena s terena. Istodobno je popravljen i restauriran dio kućanskog inventara od drva, primjerice *kobilashi* - sanduci za

Tkalja iz Starih Mikanovaca, 1998.

snimila: Ljubica Gligorević

*Ručnik darovan kiparu Vanji Radaušu
snimila: Ljubica Gligorević*

odlaganje rubenine i paradna seljačka kola, što je izveo Stanislav Mrzaj iz Vinkovaca koji se bavi konzervacijom i restauracijom ovih i sličnih predmeta.

U 1999. godini na jednom dijelu predmeta izvršen je i nastavak konzervacije i restauracije muzejske građe, ali i početak konzervacije i restauracije etnografskih predmeta iz atelijera Vanje Radauša i priprema ovih predmeta za budući stalni etnološki postav.

U trogodišnjem razdoblju Etnološki odjel Gradskog muzeja Vinkovci obogaćen je s otprilike dvije stotine novih muzealija, za koje na žalost zbog opsega drugih poslova i samo jednog uposlenika etnologa nije izrađena i cjelokupna dokumentacija. Snimljena su 79 kolor filma (po 36 snimaka) s različitom terenskom etnološkom i muzeološkom tematikom. Time je pohranjeno oko 3000 novih kolor negativa i pozitiva, te se prema dinamici i rasporedu drugih poslova inventiraju u knjigu fototeke.

Etnološki odjel Gradskog muzeja Vinkovci tijekom ovoga perioda obogaćen je sa 44 nova filma dijapozitiva (po 36 snimaka) - ukupno oko 1600 novih djiapozitiva, koje je kao i kolor filmove na terenu snimila kustosica Ljubica Gligorević.

Pred Božić 1997. godine župi Nuštar, odnosno povratničkom mjestu Cerić i mjesnoj crkvi (kapelici) - darovane su Božićne jaslice, autorski kiparski uradak mladoga Nikole Šanjeka iz Varaždina, a Etnografskom muzeju u Zagrebu graditelj tambura Đuro Zarić iz Vinkovaca popravio je veći broj povijesnih tambura.

Evidentirano je 5 novih profesionalnih video kaseti i 3 radne amaterske 8 mm.

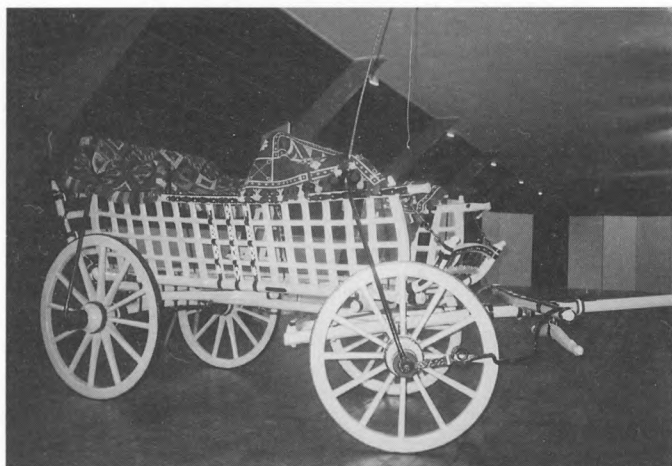
O ovom periodu Odjel je obogaćen sa 27 novih novinskih tekstova vezanih uz etnologiju ovoga kraja.

Tijekom trogodišnjeg razdoblja Gradski muzej Vinkovci imao je vrlo zapaženu izložbenu djelatnost. Izložba *Tambura-tradicijsko glazbalo* priređena 1996. godine u Vinkovcima a tijekom 1997. godine putovala je Hrvatskom. U travnju i svibnju te godine bila je postavljena u Etnografskom muzeju u Zagrebu, gdje je tim povodom organiziran i okrugli stol na temu: "Tambure i tamburaška glazba danas u Hrvata".

U vrijeme održavanja Festivala hrvatske tamburaške glazbe u Osijeku, vinkovačka izložba o tamburi preseljena je u ovaj grad i postavljena u Muzeju Slavonije u Osijeku. Dok je izložba trajala

*Djevojka odjevena u u tradicijsko ruho sela Otoka, 1999.
snimila: Ljubica Gligorević*

Restaurirana i konzervirana seljačka paradna kola, Vinkovci, 1998. snimila: Ljubica Gligorević

u Osijeku, posjetitelji su je mogli pogledati i u vrijeme Međunarodnog dana muzeja, a etnolozi s prostora cijele Hrvatske u vrijeme održavanja dijela Znanstveno-stručnog skupa Hrvatskog etnološkog društva u tom gradu.

Izložba je iz Osijeka u kolovozu 1997. godine preseljena u Novu Gradišku, u prostor Zavičajnog muzeja i Galerije "Kerdić", gdje je postavljena u vrijeme trajanja Novogradiškoga glazbenog ljeta, a obuhvatila je i dane održavanja Smotre folkloru i središnju državnu manifestaciju "Dana zahvalnosti za plodove zemlje - Dan kruha".

U vrijeme Vinkovačkih jeseni 1997. u prostoru Gradskoga muzeja Vinkovci postavljena je izložba *Kićeni Srijem* u organizaciji Posudionice i radionice narodnih nošnji iz Zagreba i Gradskoga muzeja Vukovar, tada u progonstvu.

Tijekom 1998. godine Etnološki odjel Gradskog muzeja Vinkovci u povodu Memorijala 12. redarstvenika priredio je izložbu *Drniška krajina-tragom narodne baštine* u suradnji s Ministarstvom kulture, Upravom za zaštitu kulturne i prirodne baštine iz Zagreba i Muzejom Drniške krajine iz Drniša.

U vrijeme održavanja Vinkovačkih jeseni 1998. u Gradskome muzeju Vinkovci priredena je izložba *Pučka kalendarska godina u Hrvata* u suradnji s Muzejom Staro selo Kumrovec.

U suradnji s Austrijskim kulturnim institutom u Zagrebu tijekom listopada i studenog 1998. priredena je izložba fotografija s tradicijskim motivima autorice Erike Hubatschek "*Heimat, bist du...*" ("*Domovino, ti si...*").

Za Etnološki odjel Gradskoga muzeja Vinkovci može se reći kako je tijekom 1998. godine ostvario bogatu izložbenu međumuzejsku suradnju i sudjelovao u općoj promidžbi tradicijske kulturne baštine vinkovačkoga kraja posudbom svojih eksponata u priređivanju tematskih skupnih izložaba više muzejskih i drugih institucija u zajedničkom radu na istom projektu.

Tako su u organizaciji Muzeja Đakovštine iz Đakova priredene izložbe djela slikara Slavka Tomerlina i izložba *Vinova loza u narodnom stvaralaštvu*, za koje je posuđena i vinkovačka muzejska grada. Za potrebe interdisciplinarnе izložbe *Pučka kalendarska godina u Hrvata*, Etnološki odjel Gradskoga muzeja Vinkovci sudjelovao je ne samo posudbom muzejske i fotodokumentacijske grade, već i istraživanjem ove, nedovoljno istražene teme u nas. U povodu 32. međunarodne smotre folkloru, pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i Ministarstva razvitka i obnove RH, u Muzejsko-galerijskom centru Klovićevi dvori u Zagrebu, početkom srpnja 1998. godine otvorena je izložba "*Tradicijska kultura i rat: obnova folklornih društava*". S desetak drugih, predstavljena su i dva povratnička mjesta iz Vukovarsko-srijemske županije: Đeletovci i Korod. Uz značajnu posudbu tradicijskih predmeta od rijetkih pojedinaca iz ovih mjesta, koji su je uspjeli spasiti i sačuvati - muzejskom i fotodokumentacijskom gradom iz Koroda i Đeletovaca na izložbi se predstavio i Gradski muzej Vinkovci.

Potkraj 1999. godine iz Etnološkog odjela Gradskog muzeja Vinkovci posuđeno je 25 različitih dragocjenih predmeta za potrebe izložbe *Hrvatska tradicijska kultura* i predstavljanje u svijetu (prva je bilo polovicom siječnja 2000. godine u Povijesnom muzeju Budimpešta). U sklopu istoga projekta, 32 hrvatska etnologa radila su na pripremi tekstova za knjigu-katalog "*Croatian folk culture at the crossroads of worlds and eras*". Voditeljica projekta je dr. Zorica Vitez iz Zagreba, a u stručnom timu koji je imenovalo Ministarstvo kulture sudjelovalo je i šest hrvatskih suradnika-etnologa zaduženih za pripreme, među kojima i etnologinja Gradskoga muzeja Vinkovci koja je za tu knjigu napisala je tekst o tkanju i vezu zlatom u istočnoj Hrvatskoj (Weaving and Embroidery in "Gold" in Lowland Croatia).

S predstavljanja knjige "*Iz tradicijskog života*", autorice Ljubice Gligorević, kustosice Gradskog muzeja u Vinkovcima snimio: Ivica Cikač

*Jedan od današnjih izrađivača tradicijskog rukotvorstva iz Otoka, 1999.
snimila: Ljubica Gligorević*

U Gradskom muzeju Vinkovci još nije realiziran stalni postav ni za jedan odjel.

Za Etnološki odjel predviđen je gornji tavanski prostor velike barokne zgrade u kojoj je smješten Muzej. Prostor je građevinski temeljito preuređen 1996. godine, u potkrovlju, je smješten ured i čuvaonica Etnološkog odjela. Velika izložbena dvorana, površine oko 600 četvornih metara, po svojoj izvedbi i interijeru podsjeća na šokačku kuću (brodski pod, drvene grede...) i namijenjena je budućem stalnom etnološkom postavu: Etnologija Vinkovaca i okolice.

Tijekom 1999. godine obavljene su brojne pripreme za budući stalni postav: istraživanja na terenu, otkup predmeta, konzervacija i restauracija muzejske građe, brojne konzultacije, izrada nacрта idejnog rješenja stalnoga postava i sl. Potkraj 1999. godine kao prijedlog javnih potreba u kulturi Republike Hrvatske i grada Vinkovaca za 2000. godinu izrađen je i program stalnoga postava, koji prema odobrenim sredstvima treba biti realiziran krajem 2000. godine.

Tijekom 1998./1999. godine prema zamolbi Zajednice kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije,

kustosica etnologinja izradila je i prijedlog programa za pokretanje tečaja izrade narodnih nošnji (pojedinačnih dijelova) Vukovarsko-srijemske županije, što bi u organizaciji Zajednice, a prema pozitivnom rješenju i odobrenim sredstvima Ministarstva kulture RH i Vukovarsko-srijemske županije, trebao biti održan u Vinkovcima i okolnim selima u listopadu i studenome 2000. godine.

Turistička zajednica Vukovarsko-srijemske županije u veljači 1999. godine u Vukovaru je organizirala okrugli stol o temi "Prepoznatljivi suveniri Vukovarsko-srijemske županije" na kojemu su predstavljeni muzejske primjerci, uz prijedloge i obrazloženja za moguće prepoznatljive i vrijedne suvenire s etnološkom podlogom.

Potrebno je spomenuti da se u ovom trogodišnjem periodu uz redovnu muzejsku djelatnost odvijala i bogata znanstvena i stručna izdavačka djelatnost s mnoštvom objavljenih tekstova u stručnim časopisima i dnevnom tisku etnologinje Ljubice Gligorević i zapaženom knjigom *Iz tradicijskog života*, koju je objavio Gradski muzej Vinkovci 1998.

Edukacija i prezentacija etnologije javnosti tekle su paralelo u više razina od izlaganja na seminarima, multimedijjskih predavanja i nekoliko stručno-popularnih emisija, sudjelovanja u snimanju dokumentarnih filmova, sudjelovanja u radu prosudbenog suda na brojnim folklornim priredbama do znanstvenih skupova i nizu sličnih manifestacija. Od strane ministra i Ministarstva kulture RH potkraj 1998. godine etnologinja Gradskoga muzeja Vinkovci imenovana je u stručni tim sedam hrvatskih etnologa za pripremu izložbe "Hrvatska tradicijska kultura na razmeđu svjetova i epoha", koja bi trebala biti predstavljena u svijetu.

Bilješka:

1. U ovom odjelu od njegova osnutka 1970. godine (gradski muzej Vinkovci osnovan je 1946.godine), uposlen je samo jedan kustos etnolog. Od 1979. kustosica je etnologinja mr. Ljubica Gligorević.

Summary:

Enriching the holdings, cooperation between museums and preparations for a new permanent exhibition of the Ethnological Department of the Vinkovci Town Museum

Over three years, from 1997 to 2000, the Ethnological Department of the Vinkovci Town Museum undertook numerous activities, intensive fieldwork that was the basis for studying traditional culture, the collection of material and recording the words of tellers. It enriched its holdings primarily through donations or acquisitions with the financial assistance of the Ministry of Culture and the town of Vinkovci. It is important to note that it has acquired valuable textiles, items made from wood and leather, several tambure, and various other ethnographic objects, several paintings and some three hundred rare and interesting objects from the studio of the sculptor Vanja Radauš.

Regular museum activities of the Ethnographic Department over these three years were also reflected in frequent exhibitions, cooperation with other museums and active participation in the general promotion of traditional culture of the County of Vukovar and Srijem.

Since none of the departments of the Vinkovci Town Museum have a permanent exhibition, the restoration and conservation of ethnological museum holdings, along with its documentation are some of the preconditions for a proper and carefully thought out concept of a new permanent exhibition.

We should mention that the department was also involved in publications with a notable book by the ethnologist Ljubica Gligorević "From Traditional Life" published by the Vinkovci Town Museum.